Титаренко, А. Прогнозування банком дефолту позичальника на основі встановлення рейтингу ризику кредиту [Текст] / Титаренко Олександр, Василевська Ольга // Національні фінансові системи в умовах глобалізації: тенденції та перспективи розвитку : тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (16-17 листопада 2012 року) / Національний університет «Львівська політехніка».– Львів, 2012. – С. 117-119.

Титаренко Олександр, Василевська Ольга

ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»

ПРОГНОЗУВАННЯ БАНКОМ ДЕФОЛТУ ПОЗИЧАЛЬНИКА НА ОСНОВІ ВСТАНОВЛЕННЯ РЕЙТИНГУ РИЗИКУ КРЕДИТУ

Останніми роками, не зважаючи на загальносвітові та локальні кризи, кредитний процес стає все складнішим та більш ефективним завдяки активному запровадженню інструментів та методів контролю кредитних ризиків. Можна сказати, що стійкість банківської системи першочергово залежить від якості управління ризиками, тобто заходами контролю, що застосовуються органом управління для досягнення цілей кредитної установи.

На сьогоднішній день, в умовах нестабільного зовнішнього середовища та стагнації економіки, кількість збанкрутілих позичальників в Україні зростає. Частка проблемних кредитів істотно обтяжує банк у виконанні функції кредитного посередника, оскільки потенційна видача нових кредитів затримується обсягом раніше виданих проблемних кредитів, що стримує розвиток як самого банку так і банківської системи, в цілому.

Проблемні кредити в структурі кредитного портфелю банків України існували завжди. Але, станом на 01.01.2011 р. обсяг проблемних кредитів досяг максимального значення за останні року – 84 851 млн. грн., що склало 11,24 % кредитного портфелю банків України. Надалі, спостерігалося зменшення проблемних кредитів до 79 292 млн. грн. (станом на 01.01.2012 р.) та 75 844 млн. грн. (станом на 01.10.2012 р.), а їх частка у загальному обсязі кредитного портфеля становила вже 9,61 % та 9,23 %, відповідно [1]. Проблемні кредити і в подальшому матимуть істотний вплив на продуктивність банківського сектора. Вітчизняні експерти прогнозують, що позитивна тенденція що почалась у 2011 році буде продовжуватися внаслідок вирішення питань щодо проблемних кредитів, а саме внаслідок реструктуризації та списання [2]. Списання банками

заборгованості за рахунок сформованих резервів поліпшило показники їх кредитного портфеля, але не вирішило проблему, в цілому.

Згідно прийнятого Базельським комітетом документу «Переглянута схема міжнародного об'єднання підходів та стандартів розрахунку капіталу», тобто Базель ІІ, були враховані нові досягнення в сфері вимірювання та управління кредитними ризиками для банків що рухаються в напрямку розвитку системи внутрішніх рейтингів (IRB – Internal Rating Based Approach). Згідно даного підходу банкам надається можливість використання власних моделей саме для оцінки ризику неповернення кредиту, та їх розвитку і удосконалення.

Згідно Базеля ІІ, основною причиною кредитного ризику є дефолт позичальника, що визначається як неповернення чи прострочення основної суми боргу чи відсотків. До основних ознак дефолту можна віднести: неможливість погашення кредитних зобов'язань позичальником без реалізації забезпечення; прострочення позичальником погашення будь-яких істотних кредитних зобов'язань більш ніж на 90 днів [3].

Отже, в сучасних умовах функціонування банку, встановлення рейтингу та розробка моделі прогнозування настання дефолту позичальника є одними із найважливіших компонентів управління виникненням проблемних кредитів.

В Україні на сьогоднішній день є досить проблематичним отримати високу якість моделі, у зв'язку із значною закритістю (непрозорістю) компаній та неповною достовірністю фінансової інформації, що надається банку. Рейтингова система повинна чітко розподіляти позичальників з низькою ймовірністю дефолту, та високою ймовірністю. При правильному налаштуванні рейтингової системи, банк може в автоматичному режимі здійснювати встановлення початкових та моніторингових рейтингів стандартних компаній, тобто потенційних чи реальних позичальників. Однак, необхідно додатково підтверджувати рівень як для клієнтів з низьким рейтингом так і з високим, а такий аспект може слугувати причиною для початку діагностики розвитку проблемної заборгованості.

В умовах вітчизняних реалій, зовнішнє встановлення рейтингу для більшості підприємств є недоступним, дорогим та недоцільним, тому цілком виправданою є система внутрішньобанківського рейтингування.

Згідно з Директивою Європарламенту, рейтингова система включає всі методи, процеси, заходи контролю, збір даних та інформаційні технології, які забезпечують віднесення вимог до класів за ступенем кредитного ризику чи до пулів (рейтингів), а також кількісний аналіз дефолту та показників збитку для певних типів вимог [4].

Методики встановлення рівня ризику позичальників банків на основі внутрішньої рейтингової системи оцінки мають розроблятися з урахуванням ряду рекомендацій Положення НБУ № 23 «Про порядок формування та використання банкам України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями», яке повноцінно вступить в дію з 01.01.2013 року [5] :

– модель оцінки фінансового стану компанії-позичальника на основі значень кількісних і якісних показників;

– визначення критеріїв і ризик-факторів для кожного індикатора оцінки, з урахуванням індивідуальних особливостей діяльності позичальника;

– розробку внутрішньої рейтингової шкали, у відповідності з якою визначається рейтинг компанії-позичальника;

– постійне корегування рейтингової системи з урахуванням результатів оцінки її прогнозного потенціалу.

Саме в такому випадку модель оцінки буде виправдовувати своє призначення – зменшення частки проблемних кредитів банку.

Виходячи з вищенаведеного, можна стверджувати, що на даний момент для банківського сектору України досить важливим є адаптація існуючих та розробка інноваційних моделей прогнозування дефолту позичальників, що в подальшому дозволить уникнути надання безнадійних кредитів, та істотно зменшити частку проблемної заборгованості у кредитних портфелях банків України.

Література

1. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id= 36807&cat_id=36798.

2. Бондар, О. В. Ситуаційний менеджмент [Текст] : навчальний посібник / О. В. Бондар // Центр учбової літератури. – К., 2010. – С. 326. – ISBN 978-611-01-0004-5.

3. Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework – Comprehensive Version [Electronic resource]. – Mode of access : http://www.bis.org/publ/bcbs54.htm.

4. Про започаткування та здійснення кредитних установ [Електронний ресурс] : Директива Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу 2006/48/ЄС від 14 червня 2006 р. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_862.

5. Про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями» [Електронний ресурс] : положення, затверджене постановою Правління НБУ від 25.01.2012 № 23. – Режим доступу : http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0946-05.8.03.2012.